תבא

א. „אמרי רבי יוחנן[2] ג' מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח ואלו הן מפתח של גשמים ומפתח של חי' ומפתח של תחיית המתים[3] מפתח של גשמים דכתיב[4] יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו כו' במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה[5] דכתיב[6] פותח את ידיך וגו' ור' יוחנן מאי טעמא לא קא חשיב להא אמר לך גשמים נמי היינו פרנסה".

ולכאורה נראה, שר' יוחנן מדבר בכללות, ובאופן כללי „גשמים נמי היינו פרנסה", וכפרש"י[8] „שזרעים ופירות גדילים מהם (מגשמים) לפרנסת העולם", ובמערבא מפרטים יותר[9], ולכן מנו „פרנסה" כמפתח בפ"ע, דאף שבכללות הרי גשמים הם המקור לפרנסת העולם, מ"מ כיון שבפרטיות יש פרנסה שאינה ע"י גשמים (וכן לאידך, יש גשמים כאלו שאינם נוגעים לפרנסה באופן ישר, שאינם יורדין במדה ראוי'[10] שיהיו זרעים ופירות גדילים מהם[11]), לכן חשבי „פרנסה" בפ"ע.

אבל לא משמע כן מסגנון דברי הגמ' „ור' יוחנן מאי טעמא לא קא חשיב להא אמר לך כו'", דפשטות הלשון מורה שיש כאן פלוגתא והן שתי דיעות בענין זה.

ב. וי"ל בביאור סברת הפלוגתא, בהקדים תירוץ קושיית המפרשים[12] על דברי ר"י „אמר לך גשמים נמי היינו פרנסה", דר"י גופי' אמר לקמן[13] „מטר בשביל יחיד פרנסה בשביל רבים, מטר בשביל יחיד דכתיב יפתח ה' לך את

---

1) תענית ב, סע"א ואילך. ובשינויים — בדב"ר פרשתנו פ"ז, ו. ב"ר פע"ג, ד. מדרש תהלים עה (קרוב לתחלתו). תרגום ירושלמי ויצא ל, כב.

2) בדב"ר ובמדרש תהלים בשם (ר' נחמי' או) ר' יונתן (ובב"ר „ר' תנחומא בשם ר' ביבי"). וראה לקמן בפנים סעיף ו והבהערה 36.

3) כ"ה סדרן בגמרא לפנינו. אבל בע"י (ובגי' הב"ח בגמ'), חי' גשמים ותחיית המתים (וכ"ה בסנהדרין קיג, סע"א), כסדרן ב(הראיות מ)הכתובים (ראה דק"ס תענית שם). בדב"ר פרשתנו: תחה"מ עקרות וגשמים. במדרש תהלים: רחם (חי') תחה"מ וגשמים. בב"ר: קבורה (תחה"מ) גשמים ורחם. ובתרגום ירושלמי שם מטרא פרנסה קבריא עקרתא. וראה יפ"ת השלם לב"ר שם ד"ה מפתח של קבורה. ואכ"מ.

4) פרשתנו כח, יב.

5) בשאר מדרשים הנ"ל הערה 1 ליתא, מלבד בב"ר שם שאי' „וי"א אף מפתח של פרנסה שנא' פותח כו'", ועד"ז בתרגום ירושלמי שם (ראה הערה 17).

6) תהלים קמה, טז.

7) כ"ה גי' הע"י, והגי' בפרש"י וב"ח כאן.

8) תענית שם ד"ה גשמים — בע"י ובגירסת הב"ח.

9) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 169. ושם שזהו חילוק כללי בין שיטת הירושלמי והבבלי. ואכ"מ.

10) ראה תענית יח, ב ואילך (במשנה). יט, ב. כג, א. ועוד.

11) ואפשר להיות גם „פעמים שאינו מתבקש" (שם ד, א. וראה שם יט, א (במשנה). ועוד).

12) פרשת דרכים דרוש כא. גבורת ארי לתענית כאן.

13) תענית ט, א.

---

*) ראה מהר"ץ חיות סוף מס' תענית: שם הגדולים להחיד"א מערכת גדולים ערך רש"י קרוב לסופו — אם הפירוש לתענית הוא לרש"י.

אוצרו הטוב לתת מטר ארצך, פרנסה בשביל רבים דכתיב[14] הנני ממטיר לכם לחם", הרי דגם לר"י מטר ופרנסה תרי מילי נינהו.

ויש לומר, ע"פ מ"ש רש"י בפ' דברי הגמ' שם[15] "מטר בשביל יחיד, שאם א"צ מטר אלא לאדם אחד כגון שזרע אחר זמן זרי"ע בני אדם או שדר בעיר שכולה נכרים וצריך למטר בא בזכותו, ופרנסה שפע טובה ומחי' לכל העולם אינו בא לעולם בזכות אחד אלא בשביל רבים, שאם רבים צריכין שובע שתשלח ברכה בתבואה הקב"ה עושה אם זכו, אבל יחיד הצריך שיחברכו תבואות שלו אין הקב"ה משנה בעבורו דין השנה אלא כפי בר־כותי', ואע"פ שמוריד בשביל יחיד מטר זה להשביח תבואותיו שלא יהו גרועות משל אחרים אבל לעשות שדהו כשדה שו־בע לא".

ולפ"ז מובן דהכוונה ב"פרנסה" שם היא לשפע מיוחד שהוא באופן דשובע, וא"כ מובן דרק באופן זה פרנסה ומטר ב' מילי נינהו.

ובחדא"ג מהרש"א שם מפרש "מטר שהוא אינו אלא צורך הפרנסה והוא ניתן בטבע מן השמים אם יש בה צורך ליחיד ניתן לו בזכותו, אבל פרנסה גופי' בענין שתבא מן השמים כגון המן והבאר הוא דבר ניסי ולא בא רק בשביל רבים".

ועפ"ז הי' אפשר לבאר החילוק בין דעת ר"י ובני מערבא, דר"י דקאמר "גש־מים נמי היינו פרנסה" מדבר בפרנסה רגילה, לא באופן של שובע מיוחד, ולא פרנסה הבאה באופן גלוי מלמעלה, ואילו במערבא דחשבי פרנסה בפ"ע, קאי בפר־נסה שהיא השפעה מיוחדת מאת הקב"ה שאינה באה אלא בשביל רבים.

אבל לפי זה עדיין קשה קושיית הגמ' "ור' יוחנן מאי טעמא לא קא חשיב להא", היינו מדוע חשב ר"י רק פרנסה הנכללת בגשמים (ואין כאן אלא ג' מפתחות), ולא חשיב גם מפתח זה של פרנסה שאינה נכללת ב"גשמים", והוא מפתח בפ"ע שבא מה' ולא נמסר ביד שליח?

ג. ולכן נ"ל דר"י ובני מערבא מדב־רים שניהם אודות אותו סוג "פרנסה", אלא דפליגי בסברא אם "פרנסה" צריכה "מפתח" מיוחד, או נכללת בה"מפתח" דגשמים.

וביאור הדברים:

"גשמים" ו"פרנסה" בדרך כלל, הם תוארים להשפעת מזון וצרכי האדם, וה־חילוק ביניהם הוא, ד"גשמים" מורה על השפעת הפרנסה מלמעלה, "ונתתי[16] גש־מיכם בעתם", ואילו התואר "פרנסה" בדרך כלל בא לתאר את קבלת ההשפעה, שהאדם מתפרנס וניזון מהשפעה זו. וכן הוא גם בפשטות, שה"גשמים" באים מל־מעלה ופועלים צמיחה וכו', משא"כ "פרנסה" באה ע"י עבודת ופעולת האדם, חרישה זריעה וקצירה כו'.

ולפי זה, החילוק בין ר"י ובני מערבא הוא, דר"י מדבר ע"ד ה"מפתחות" של הדברים כפי שהם באים מאת הקב"ה, הנותן, ולכן חשיב רק "גשמים" ולא פר־נסה (שאין פרנסה השפעת הקב"ה מצ"ע, אלא זוהי עבודת האדם שהשפעת הקב"ה תתקבל אצלו); ואילו במערבא מדברים גם כפי שהוא מצד המקבל, כפי שהש־

14) בשלח טז, ד.

15) תענית שם ד"ה מטר.

16) בחקותי כו, ד.

פעת המזון נעשית „פרנסה", ולכן חשבו גם „פרנסה".

[ולפי ביאור זה, מובנת גם ההתאמה למספר המפתחות, דלר"י יש ג' מפתחות, ולמערבא יש ד'[17]: החילוק בין אות ג' לאות ד' הוא (כדאיתא בגמ'[18]) — „גמול דלים", היינו שאות ג' מורה על הגורם ההשפעה ה„גומל חסדים"[18], ואות ד' מורה על ה„דלים", מקבלי ההשפעה. ומזה מובן גם בנוגע להגימטריא של אותיות אלו — מספר ג' ומספר ד', דמספר ג' מורה על הנתינה, כמו שהוא מצד הנותן („גומל"), ואילו ד' מורה כפי שהוא מצד המקבל (ה„דלים")[19].

ד. אך עדיין צריך ביאור, שהרי תוכן המבואר בסוגיא זו הוא ע"ד „מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח", היינו, שגדר „מפתחות" אלה הוא שכולם באים מאת הקב"ה, ואין יד „ממוצע" באמצע, וא"כ מהו הפירוש ש„במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה", שחשבו „פרנסה" למפתח בפ"ע כיון שפרנסה הוא דבר התלוי ושייך לעבודת האדם (ולכן אינו פרט במפתח ד„גשמים") — דלפ"ז איך אפשר לומר שזהו „מפתח" שהוא רק בידו של הקב"ה?

ויש לבאר זה בהקדם מה שביארו חז"ל[20] לענין ירידת גשמים שבאים מל־

17) בתרגום ירושלמי ויצא שם: ארבעה מפתחין כו' מפתח מטרא מפתח פרנסה כו'.

18) שבת קד, א.

19) ראה מו"נ (ח"ב פ"י) בענין מספר ארבעה. צפע"נ עה"ת ר"פ ויצא. וע"ד התסידות ראה תו"א וארא נט, א. ביאוה"ז בלק קז, ד ואילך. לקו"ש חי"ז ע' 202.

20) ב"ר פי"ג, ט. ועד"ז בירושלמי תענית פ"ג ה"ג.

מעלה, שא' מהטעמים לכך הוא בכדי „שיהו הכל תולין עיניהם כלפי מעלה". כלומר, זה שפרנסתם של הבריות תלוי' בגשמים הבאים מלמעלה ולא בדבר שיש בידי האדם עצמו לעשות (כמו בארץ מצרים, שהשקאת השדות היא „ברגלך"[21]), פועל בהם הכרה כדבעי שכל פרנסתם וחיותם (ולא רק הגשמים) היא ע"י הקב"ה עצמו.

[וזוהי גם מעלת ארץ ישראל על שאר הארצות, ש„א"י משקה אותה הקב"ה בעצמו, וכל העולם כולו ע"י שליח"[22], שבארץ ישראל ניכר בגלוי שכל השפעת החיות מלמעלה היא אך ורק ע"י הקב"ה, משא"כ בחו"ל אפשר לטעות[23] שיש תפיסת מקום גם ל„שליח", וגם לכשרונות ומעלות האדם כו'][24].

ומזה מובן גם לענייננו, דזה שמפתח גשמים לא נמסר ליד שליח (ו„גשמים נמי היינו פרנסה"), פירושו, שבאמת כל פרנסת האדם היא אך ורק מהקב"ה, באופן שאין תפיסת מקום לשום דבר שחוץ ממנו, וגם לא ללבושי הטבע שהאדם עושה כדי שעל ידם יוכל לקבל את פרנסתו מהקב"ה. וזה ש„יצא אדם לפעלו

21) עקב יא, יא.

22) תענית י, א.

23) וכידוע פי' מרז"ל (ע"ז ח, סע"א) ישראל שבחו"ל עובדי ע"ז בטהרה הם — ראה ד"ה וידעת מוסקווא תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' נח ואילך). ויעוד. וראה לקו"ש ח"י ע' 30 ואילך. וש"נ.

24) להעיר מצפע"נ הל' תרומות בהשמטות (סא, ריש ע"ד): וזהו כוונת הגמ' בתענית דף י' דבחו"ל ע"י שליח ר"ל גדר הטבע אף בהני שלא נמסרו לשליח ע"ש דף ב'. וראה צפע"נ עה"ת שם. ובפ' עקב יא, י'. וראה ע"ד החסידות (בביאור הגמ' בריש תענית ושם) אוה"ת עקב ס"ע תריג ואילך. בחקותי ס"ע קצד ואילך. ובכ"מ.

ולעבודתו עדי ערב"[25] בעסק הפרנסה, הוא אך כדי לקיים ציווי הקב"ה "וברכך[26] ה' אלקיך בכל אשר תעשה", "ששת[27] ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך".

ועוד זאת: לא זו בלבד שהאדם יודע שעצם ההשפעה באה רק מלמעלה, "ברכת[28] ה' היא תעשיר", וכל מעשיו אינם אלא[29] "כלי קבלה" לברכת השם (ע"ד כלי השמן דנס אלישע[30], שכל ענינם הי' רק להכיל השמן הנסי'), אלא יתר על כן, שגם ה"כלים" אין להם חשיבות אפי' בתור "כלים" (ולבושים) להכיל ברכת ה', ואינו עושה אותם אלא מחמת ציווי הקב"ה, וא"כ הרי הם טפלים לגמרי לברכת השם, שהיא ברכה שלמעלה מדרך הטבע לגמרי.

ה. אמנם הכרה זו גופא אפ"ל בב' אופנים[31]:

א) מעשי האדם ולבושי הטבע אין להם חשיבות כלל. דכשם שבהנהגה נסית נראה ונגלה בפועל שחוקי הטבע אין להם מציאות כלל — הרי באותו האופן ממש הוא גם כאשר ההשפעה מהקב"ה באה ע"י לבושי הטבע, וכמו המן שירד[32] מן השמים[33];

ב) אף שמעשי האדם והכלי שעושה אין להם תפיסת מקום מצד עצמם ועושה זאת רק מפני ציווי ה', הרי מחמת ציווי ה' גופא יש להם חשיבות, שעל ידם מתקיים רצונו יתברך.

בסגנון אחר: האמונה שלו היא בודאות גמורה שהכל בא רק מהקב"ה, ובמילא הרי הוא בבטחון גמור בהקב"ה שהוא יתן לו הכל מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, אבל גם ענין זה ש־הקב"ה ציוה שיעשה מעשה בזה בטבע, הוא יודע שגם זה בכוונה מכוונת, והיינו לידע ולהכיר שגם הטבע עצמו ועשיית האדם בזה, באים מאתו ית', מלבד עצם ההשפעה שבאה מהקב"ה.

וי"ל שהם ב' האופנים אם המפתח של פרנסה נחשב למפתח בפ"ע, או שהוא בכלל מפתח גשמים:

לר"י "גשמים (נמ') היינו פרנסה", כי כל לבושי הטבע וכן מעשי האדם שבזה, אין להם תפיסת מקום כלל — והא קמ"ל, שביחס לענין הפרנסה כל מעשיו בזה הם פרט בהשפעת הקב"ה להאדם:

ו"מערבא אמרי אף פרנסה דכתיב פותח את ידיך וגו'", והיינו שגם מעשי האדם בזה באים מהקב"ה והוא ענין בפ"ע. וגם זה נוגע לידיעת והכרת האדם, שלבושי הטבע ועשיית האדם אינם רק דבר שאין לו מציאות בפ"ע, כ"א זה גופא בא מהקב"ה.

---

25) תהלים קד, כא.

26) פ' ראה טו, יח. ובספרי עה"פ יכול יהא יושב ובטל ת"ל בכל אשר תעשה.

27) יתרו כ, ט. וראה מכילתא הובאה בדרשות ר"י אבן שועיב פ' וישב — שהוא מ"ע. וראה מכילתא דרשב"י יתרו כ, ט. לקו"ש חי"א ע' 71 בהערה.

28) משלי י, כב.

29) ראה הקדמה לדרך חיים (ג, א). סהמ"צ להצ"צ מצות תגלחת מצורע ספ"ב ואילך. קונטרס ומעין מ"ז ואילך. מכ"ה. ובכ"מ.

30) מ"ב ד, ב ואילך.

31) להעיר מלקו"ש חי"ה ע' 295 ואילך.

32) ראה דרמ"צ שם (קז, סע"א ואילך): וזהו ב' הכוונות טובות שיכורין האדם במו"מ לבקש רחמים מה' שישלח חסדו כו' ב' בעסקו במו"מ יכוין שמאמין שהשפע ברכת ה' היא כשאר הנסים הגלויים כמו שהוריד המן וכיוצא (ומה שממשיך "אלא שהוא עושה לבוש כו' כי כך הוא רצון העליון ב"ה", י"ל שהוא ע"ד ב' האופנים שבפנים).

33) ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 176 ואילך.

ו. ולפי זה מבואר גם הקשר לבעלי הפלוגתא:

אמרו חז"ל[34] „הרואה יוחנן בחלום נסי נסים נעשו לו" (דשם שיש בו נו"ן א' הרי זה מורה על נס, ושם שיש בו יותר מנו"ן א' הרי זה מורה על הרבה נסים[35]). ולכן ס"ל לר"[36], דפרנסה נכללת בגשמים, כי מצד דרגתו, „נסי נסים", ה"ה רואה בכל ענין שבעולם רק את הנס שבזה. וזהו ענין „נסי נסים", שהנס אינו רק בדבר שנראה בו בגלוי שידוד מערכות הטבע, אלא שגם בהנהגת הטבע, הרי מצד דרגת ר' יוחנן הרי הוא בפנימיות רק נס הבא מלמעלה.

אמנם „במערבא אמרי" דמפתח של גשמים הוא מפתח בפ"ע, ד„מערבא", פירושו מקום מסויים בעולם, וארז"ל[37] שכינה במערב. והיינו שאף ש„מלא כל הארץ כבודו"[38] וארז"ל[39] לית אתר פנוי מיני', שכל מציאות המקום בטל אליו ית', מ"מ „שכינה במערב", ש„מקום" זה יש בו השראה מיוחדת, עד שמציאות המקום גופא הוא אלקות[40]. ולכן בני „מערבא" ס"ל שגם לבושי הטבע, „פרנסה", הם ענין בפ"ע שהוא בידו של הקב"ה[41].

34) ברכות נז, ריע"א.

35) ראה פרש"י שם ד"ה חנינא.

36) ומתאים גם להגירסא בדב"ר פרשתנו ו־ מדרש תהלים „יונתן", שגם בו ב' נונין (משא"כ בהשם נחמי' (ל' הא' במד"ת) שיש בו רק נ' א').

37) ראה ב"ב כה, א. במדב"ר פ"ב, י'. שו"ע אדה"ז או"ח (מהדו"ת) ס"ג ס"ו. מהדו"ק שם ס"ו. סצ"ד ס"ג.

38) ישעי' ו, ג.

39) תקו"ז תנ"ז.

40) ראה סה"מ תקס"ב ח"ב ע' שצד. אוה"ת מסעי ע' אשס.

41) להעיר מב' האופנים ודרגות באחדות ה' — ה' אחד מלמטה למעלה וה' אחד מלמעלה למטה (ראה המשך תרס"ו ע' רכח. רמב. תורת שלום ע' 49 ואילך. 184 ואילך. ועוד): דמצד הענין דהו' אחד מלמטה למעלה הרי לאחר התהוותם, העו־ למות בטלים במציאות בתכלית כמו שהם קודם התהוותם, והיינו שהנבראים אינם שום מציאות, ואמיתית מציאותם הוא כמו שהם מצד למעלה:

והו' אחד מלמעלה למטה, פי' כפי שאלקות מתפשט בכל דבר, והיינו שישנה מציאות, אלא שמציאות העולם גופא הוא אלקות (ראה המשך תרס"ו שם (ע' רמב). דאופן זה הוא במדריגה נעלית יותר מאופן הא'), ודרגא זו של יחוד מביאה להעבודה שיש לו עסקים בעניני העולם, ועד שנהנה מדברים שבעולם, אבל זה גופא הוא (הנאה) אלקות.

42) שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר (סה"ש תש"ג ע' 141 ואילך. ועוד). ולהעיר דח"י אלול תק"ה, יום הולדת רבינו הזקן, חל בקביעות שנה זו', ביום ד' תבא.

43) ולפעמים — ביום ב' אחרי פ' תבוא — שמתברך ממנו בתוך ג' ימים.

44) בהבא לקמן ראה בארוכה בלקו"ש לח"י אלול (לקו"ש חי"ט, חכ"ד, ועוד). וראה במקומות הנ"ל בשייכות חי אלול ל„אני לדודי ודודי לי" וב' הפתגמים שבזה, והשייכות לתורת הבעש"ט בענין הביכורים. ועוד.

ז. ח"י אלול — יום הולדת שני המ־ אורות הגדולים, הבעש"ט ואדה"ז[42] — חל ברוב השנים בשבוע (או בש"ק) דפ' תבא[43]. וענינם של שני בעלי יום ההולדת, מתאים לב' אופני עבודת ה' הנ"ל: ע"י הבעש"ט בתורת החסידות הכללית; וע"י אדמו"ר הזקן בתורת חסידות חב"ד[44]:

החידוש שנתגלה ע"י הבעש"ט בתורת החסידות הכללית הוא — תוספת חיות כללי בקיום התומ"צ. ולכן א' מהענינים שהודגשו בתורת החסידות הכללית הוא

*) שנת הדפסת השיחה — תנשמ"א. המו"ל.

ענין האמונה, „וצדיק באמונתו יחי׳"[45]. הרי אמונה זו היא כללית ובבחי׳ מקיף, והיינו דגם כשהאמונה היא באופן כזה שאינה בבחי׳ מקיף ממש (שאין לה פעולה על האדם — וגנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא[46]), אלא פועלת חיות בכל ענייניו, ועד להנהגה בפועל, הרי כל הכחות שלו אינם ענין בפ״ע אלא פרט בגילוי האמונה.

ואדמו״ר הזקן בגילוי תורת חסידות חב״ד חידש (בהמשך לגילוי תורת החסידות הכללית של הבעש״ט), שלא רק שנקודת האמונה תורגש גם בחב״ד וכו׳, אלא שזה נעשה גם ענין בפ״ע, שכל מציאות חב״ד (שכל) שבנפשו הוא שמשיג אלקות, ועד״ז במדות שבלב שמציאותם היא לא רק מקום גילוי נקודת האמונה (פרט בגילוי האמונה), אלא שזהו מציאותם גופא, אהבת ה׳ ויראת ה׳.

וגם זה הוא בהתאם לגילוי אחדות ה״[47] כפי שנתגלה ע״י הבעש״ט וכפי ש־נמשך ונתגלה ע״י אדמו״ר הזקן:

ע״י הבעש״ט נתגלה הענין ד„אין עוד מלבדו״[48] שאין שום מציאות זולתו ית׳, וכן נרגש גם בעבודת ה׳, שאין תפיסת מקום לעבודתו, אלא כל כולו הוא גילוי נקודת האמונה שבנפשו שישנו בכ״א מ־ישראל מצד נשמתו, שלמעלה ממציאות האדם:

ועי״י אדמו״ר הזקן נתגלה הענין ד־אחדות ה׳ גם כמו שהוא מצד העולם, שלא רק שמציאות העולם אינה בסתירה לאחדותו ית׳, אלא שע״י העולם מתגלה העומק דה׳ אחד, שמציאות העולם מיו־חדת בו ית׳, וכמבואר בארוכה בשער היחוד והאמונה לאדמו״ר הזקן.

וכן הוא גם בעבודת האדם, שלא רק שכל כחות שלו הם בהתאם לנקודת האמונה בה׳ אחד, אלא דזהו כל מציאות השכל שבו, שהשכל עצמו מצד ענינו מכיר ומרגיש אחדות ה׳ מצד מציאותו גופא, כי מציאות השכל גופא אינו דבר הנפרד ממנו ית׳. וכן הוא בכל כחות נפשו.

ודבר זה בא דוקא ע״י יגיעת ועבודת האדם, עבודה בכח עצמו דוקא, להבין ול־השיג אחדות ה׳ גם בשכלו ועד לשכל שבנפשו הבהמית, וע״י התבוננות הרי זה נמשך גם במדותיו, אהבת ה׳ ויראת ה׳, באופן שהאהבה והיראה שייכות למצי־אות המדות שבלב, וכן הוא בכל כחות נפשו, שנראה וניכר שאמיתית המציאות של כל כח שבנפש מהותו הוא אלקות.

וע״י יפוצו מעינותיך (של הבעש״ט) חוצה[49], שנעשה (בעיקר) ע״י המשכתו בחב״ד שבנפש בתורת חסידות חב״ד, ו־ממנה למדות ולבא פליג לכולא שייפין[50], קאתי מר דא מלכא משיחא[49], ותיכף ומיד ממש.

(משיחת ש״פ בלק תשמ״א)

---

45) חבקוק ב, ד. וראה מכות בסופה (כד, א). תניא פל״ג (מב, ב). וראה לקו״ד ח״א קמא, ב.

46) ברכות סג, א (בגי׳ הע״י). וראה כד הקמח מערכת בטחון (ע׳ עד). לקו״ת ואתחנן ז, א. פרש־תנו מב, ד. ועוד. וראה גם בהנסמן במ״מ ללקו״ת דברים א, א.

47) ראה גם לקו״ש ח״ט ע׳ 157 ואילך.

48) ואתחנן ד, לה.

49) דברי המלך המשיח להבעש״ט — אגה״ק הידועה של הבעש״ט (נדפסה בסו״ס בן פורת יוסף. בריש ספר כש״ט. ובכ״מ).

50) ראה זח״ג שלח קסא, א־ב. רכא, ב. אגה״ק סל״א. תו״א בראשית ז, ד. ועוד.